

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2002 vp

Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoido- lain ja päihdehuoltolain 28 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä joulukuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
laeiksi erikoissairaanhoidolain ja päihdehuolto-
lain 28 §:n muuttamisesta (HE 236/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Arja Myllynpää ja ylitarkasta-
ja Olavi Kaukonen, sosiaali- ja terveysminis-
teriö
- lainsäädäntöneuvos Outi Suviranta, oikeus-
ministeriö
- ylilääkäri Kimmo Kuoppasalmi, Kansanter-
veyslaitos

- ylilääkäri Pirjo Pennanen, Terveystieteiden
osasto
- ylilääkäri Jorma Lauharanta ja apulaisylilää-
käri Veikko Granström, Helsingin ja Uuden-
maan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
- neuvotteleva lakimies Synnöve Amberla,
Suomen Kuntaliitto
- asiantuntijaproviisori Johanna Kause, Suo-
men Apteekkariliitto
- toiminnanjohtaja Hannu Penttinen, Aseman
Lapset ry.

Lisäksi valiokunta on saanut seuraavien tahojen
kirjalliset lausunnot

- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Tampereen terveyskeskus
- Irti Huumeista ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi erikois-
sairaanhoidolakia ja päihdehuoltolakia. Erikois-
sairaanhoidolain erityistason sairaanhoitoon liit-
tyviin valtuutussäännöksiin ehdotetaan tehtävik-
si perustuslaista johtuvat muutokset. Poikkeuk-
sellisen suurten potilaskohtaisten kustannusten
tasausjärjestelmää koskevaa erikoissairaanhoido-
lain pykälää ehdotetaan lisäksi täydennettäväksi
käytännössä todettujen epäkohtien korjaamiseksi
sitä, että säännöksessä velvoitettaisiin
sisällyttämään järjestelmään kaikki tutkimuk-
set, toimenpiteet ja hoidot.

Esityksessä ehdotetaan myös, että päihde-
huoltolakiin otetaan valtuutussäännös, jonka no-
jalla sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa
asetuksella säännöksiä siitä, millaista hoitoa
voidaan pitää rikoslain huumausainerikossään-
nöksissä tarkoitettuna sosiaali- ja terveysminis-
teriön hyväksymänä hoitona, ja siitä, milloin
jonkun voidaan katsoa hakeutuneen tällaiseen
hoitoon. Lakiin otettaisiin vastaavasti valtuutus-
säännös, jonka nojalla sosiaali- ja terveysminis-
teriö voisi antaa asetuksella säännöksiä huume-
riippuvaisten lääkkeellisen hoidon järjestämi-
sestä ja toteuttamisesta. Asetuksenantovaltuu-

tussäännökseen tehtäisiin lisäksi perustuslaista johtuva tarkistus.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Poikkeuksellisen

suurten potilaskohtaisten kustannusten tasausjärjestelmää koskeva muutos on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan lakien hyväksymistä ja vahvistamista seuraavan vuoden alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa erikoissairaanhoidolakiin ehdotetun muutoksen hyväksymistä muuttamattomana ja päihdehuoltolakiin ehdotetun muutoksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksen mukaan erikoissairaanhoidolain osalta erikseen selvitetään, voidaanko asetuksella säätää rajasta, jonka ylittävät kustannukset tasataan kokonaan tai osittain. Valiokunnan käsityksen mukaan on tarpeen selvittää myös sitä, voidaanko valtion vastuuta kalliiden hoitojen kustannuksista nykyisestä lisätä.

Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on rikoslain 50 luvun 7 §:n säännös huomioon ottaen ainoastaan säätää kyseisessä lainkohdassa tarkoitettu hyväksyntä hoidosta, ei sen sijaan säännellä sitä, milloin hoitoon hakeutumisen katsotaan tapahtuneen. Koska rikoslain säännös nimenomaisesti edellyttää, että hoito on sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää, valtuutussäännös on perusteltua kirjoittaa esitettyä ehdottomampaan muotoon. Valiokunta ehdottaa näitä tarkoittavien muutosten tekemistä päihdehuoltolain 28 §:n valtuutussäännökseen.

Valiokunta korostaa sitä, että opioidiriippuvaisten hoidossa käytettävien metadonia tai buprenorfiinia sisältävien lääkevalmisteiden antaminen tapahtuu edelleen valvotusti ja ettei hoidossa ole kysymys pelkästään lääkkeen antamisesta, vaan hoitokokonaisuuteen kuuluu läkehoidon lisäksi psykososiaalinen hoito. Hoidon tarpeen arvioinnin ja hoidon toteuttamisen laaje-

nemista nykyisin vain jatkohoittoa antaviin yksiköihin on valiokunnan käsityksen mukaan huolellisesti seurattava. Valiokunnan käsityksen mukaan huumeriippuvaisten lääkkeellinen hoito on pyrittävä riittävässä laajuudessa turvaamaan myös vankilaolosuhteissa.

Valiokunta on asian käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota tartuntatautien leviämisen ehkäisemiseksi toteutettavaan puhtaiden huumeruiskujen jakamiseen suomensisäisesti huumausaineita käyttäville. Puhtaiden huumeruiskujen jakaminen paitsi ehkäisee tartuntatautien leviämistä myös tehostaa ongelmakäyttäjien kiinnittymistä palvelujärjestelmään. Säännöstasolla toiminta sisältyy lähinnä tartuntatautiasetuksessa terveyslautakunnalle ja terveyskeskuksen vastaavalle lääkärille säädettyyn velvoitteeseen huolehtia tartuntatautien vastustamistyöstä terveyskeskuksen alueella. Valiokunta toteaa, että toiminnan laajentaminen ja vakiinnuttaminen osaksi terveydenhuoltoa on tartuntatautien leviämisen ehkäisemiseksi tärkeää. Tästä syystä valiokunta pitää tarpeellisenä, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää, onko käytövälineiden vaihtamisesta tarpeellista lisätä nimenomainen säännös tartuntatautiasetukseen tai antaa asiasta tarkempia ohjeita, jotta toiminnan säännöstenmukaisuus tulisi selvennetyksi. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 28 § muutettuna seuraavasti (**Valiokunnan muutosehdotus**) ja

että hyväksytään yksi lausuma (**Valiokunnan lausumaehdotus**).

Valiokunnan muutosehdotus

2.

28 §

Tarkemmat säännökset

(1. mom. kuten HE)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistetaan tässä laissa tarkoitettuja päätöksiä annettaessa käytettävien lomakkeiden kaavat. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan myös säätää niistä edellytyksistä, joilla hoitoa *pidetään* rikoslain (39/1889) 50 luvun 7 §:ssä tarkoitettuna sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymänä hoitona (*poist.*). Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan lisäksi

antaa säännöksiä huumeriippuvaisten lääkkeellisen hoidon järjestämisestä ja toteuttamisesta.

(3. mom. kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko huumausaineiden käyttövälineiden vaihtamisesta tarpeellista lisätä nimenomainen säännös tartuntatauti-asetukseen tai antaa asiasta tarkempia ohjeita, jotta toiminnan säännösten mukaisuus tulisi selvennetyksi.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok (osittain)
jäs. Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd

Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /r
Päivi Räsänen /kd
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää

apulaissihteeri Harri Sintonen.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys tekee mahdolliseksi huumeriippuvaisten hoidon myös perusterveydenhoidon yksiköissä, mikä on käynyt tarpeelliseksi huumeongelman laajentuessa ja syventyessä. Opioidiriippuvaisten hoito on kuitenkin vaativaa ja edellyttää syvällistä asiantuntemusta. Liian kevein perustein aloitettu korvaushoito saattaa johtaa ilmiöön, jossa laittomia huumeita vaihdetaan laillisiin. Jos ylläpito- tai korvaushoitoa annetaan liian löysin ehdoin, hoidettava saattaa tulla korvaavasta huumeesta pysyvästi riippuvaksi. Riski lääkkeiden joutumisesta katukauppaan on myös merkittävä.

Huumeriippuvaisten hoidossa tulee edelleen pyrkiä täydelliseen irrottautumiseen huumeista. Puhtaiden ruiskujen vaihtamisella pystytään estämään likaisten ruiskujen kautta leviäviä tartuntatauteja. Puhtaat ruiskut eivät kuitenkaan vähennä itse huumeisiin liittyviä terveyshaittoja ja niiden aiheuttamaa sosiaalista syrjäytymistä. Huumeiden käyttö on lainvastaista, mikä aiheuttaa eettisen ongelman huumeiden käyttövälineitä jaettaessa. Tavoitteellisesta huumehoidosta ir-

rotettuna ruiskujenvaihto-ohjelmat saattavat siten pahentaa huumeongelmaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen sijasta hyväksyttäisiin seuraava lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin antaakseen ohjeet siitä, että puhtaiden huumeruiskujen vaihtamisen yhteydessä on viestitettävä selkeästi, että huumeiden käyttö sinänsä on terveydelle vahingollista ja lainvastaista, koska puhtaiden huumeruiskujen jakaminen voi antaa väärän viestin niin huumeiden käyttäjille kuin laajalle yleisölle huumeiden käytön hyväksyttävyydestä.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 2002

Päivi Räsänen /kd
Niilo Keränen /kesk
Inkeri Kerola /kesk